

AVRUPA İNSAN HAKLARI
MAHKEMESİ'NİN
A. TANER AKÇAM V. TÜRKİYE
KARARI IŞIĞINDA TÜRK
CEZA KANUNU'NUN
301. MADDESİNİ
YENİDEN DÜŞÜNMEK

Süleyman ÖZAR*

---

* Adalet Bakanlığı Tetkik Hakimi, AÜHF Doktora Öğrencisi..

SUNUŞ

Bu çalışma Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) Türkiye aleyhine vermiş olduğu "Akçam kararı"nın etkisi ve etkisi ile hazırlanmıştır. Malum kararda AİHM, Türk Ceza Kanunu'nun 301. maddesini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine (AİHS) aykırı bularak Sözleşmenin 10. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir. Çalışmamızda sözkonusu kararın nereden gelip, nereye vardığını inceledikten sonra, suçlanan 301. maddeyi tasvir ve tarif edecek, suçlamaları peşinen reddetmek yerine Mahkeme içtihadını ve Sözleşmeyi tartışmasız veriler olarak peşinen kabul edip, elimizdeki normun sorunlu noktalarını tespit etmeye çabalayacağız. Daha sonra ise bu tespitler doğrultusunda uygulamanın ve yasa koyucunun üstlenmesi gereken çözüm yollarını önereceğiz. AİHM'in ifade hürriyetine ilişkin yığınla kararından ise pek söz etmeksizin, yani malumun ilamına prim tanımadan, doğrudan doğruya "orada ne oldu, burada ne yaptık, şimdi ne olacak?" sorularına cevaplar arayacağız.

I- AKÇAM V. TÜRKİYE DAVASI

1. Davanın Özgeçmişi^[1]

Başvuran Altuğ Taner Akçam, Türk ve Alman vatandaşı olup, tarih profesörüdür. Hrant Dink'in Türklüğü aşağılamak suçundan yargılanmasını eleştirdiği ve Ermeni soykırımı iddialarının gerçeği yansıttığını ifade ettiği gazete yazısı nedeniyle 12 Ekim 2006 tarihinde Türk Ceza Kanunu'nun 301, 214, 215 ve 216. maddeleri uyarınca Türklüğü aşağılamak, suç işlemeye teşvik etmek, suçu ve suçluyu övmek, halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek suçlarından hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur.

Cumhuriyet Savcısı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinin güvence altına aldığı ifade özgürlüğü nedeniyle sözkonusu yazıdaki ifadelerin suç teşkil etmediğini vurgulayarak, 30 Ocak 2007'de kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiş, Ağır Ceza Mahkemesi de aynı gerekçelerle itirazı reddetmiştir.

Fakat Akçam, 26 Kasım 2007'de yeniden, yukarıda bahsedilen aynı yazı nedeniyle ve aynı gerekçelerle "Türklüğü aşağılama" suçlamasıyla şikayet

[1] Davanın öyküsü karar metninden derlenmiştir. Çalışma konumuzun temelini oluşturan Akçam v. Türkiye kararının çeşitli çevirileri arasında tercihe en şayan bulduğumuz ve yararlandığımız çeviri için: ŞİRİN Tolga; "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi-İkinci Daire-Altuğ Taner Akçam-Türkiye Kararı", Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi, yıl 1, sayı 3, s. 89 vd.

edilmiştir. Nitekim Cumhuriyet Savcısı da önceki takipsizlik kararını işaret ederek, 28 Kasım 2007'de bir kez daha kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

Akçam, 21 Haziran 2007'de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurmuştur. Gerekçesi, "TCK'nın 301. maddesinin, kendisinin Ermeni konusuna ilişkin akademik çalışmasına ilişkin olarak 'Türklüğü aşığılama' nedeniyle kovuşturmanın devam etmesi tehdidinde yol açması"; ihlâl edildiğini iddia ettiği AİHS maddeleri ise 7, 10 ve 14. maddeler olmuştur^[2].

2. Türkiye Cumhuriyeti'nin Savunması

Türkiye, başvurana hakkında her iki soruşturmada da kovuşturmama kararı verildiğinden hareketle, öncelikle Sözleşmenin 34. maddesi gereğince mağdurluk sıfatının kazanılmadığı noktasında ilk itirazda bulunmuştur^[3]. İşin esasına ilişkin olarak da Hükümet başvurana Türkiye'de yayımladığı kitapların listesini ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nden herhangi bir engel olmaksızın yararlandığına dair izin belgesini de sunarak, başvurana fikirlerini özgürce ifade etmesinin önünde bir engel olmadığını savunmuş, Orhan Pamuk hakkındaki davanın düşmesi ve Elif Şafak hakkında verilen berat kararı gibi donelerle uygulamadan örnekler sunmuştur. Nihayet Hükümet TCK'nın 301. maddesinde 8 Mayıs 2008'de yürürlüğe giren değişiklikle birlikte getirilen "soruşturma izni" sistemi sayesinde 301. madde gereğince yapılan yargılamaların hayli azaldığına dair istatistikî bilgileri de savunmasına eklemiştir. Örneğin, 8 Mayıs 2008 tarihinden 30 Eylül 2009 tarihine kadar Adalet Bakanlığına iletilen 955 soruşturma izni talebinden 878 tanesinin reddedildiği, sadece 77 tanesinin kabul edildiği savunulmuştur^[4].

3. Dava Sonucu

a. Mağdurluk Sıfatına Yönelik İtirazın Reddi

Mahkeme, öncelikle başvurana üzerindeki 301. madde tehdidini Sözleşmenin 10. maddesi kapsamında incelemeye değer bulup, mağdurluk sıfatının kazanıldığına hükmetmiştir. Bu kapsamda kararda ilkin soyut bir norm denetiminin sözkonusu olmadığı, doğrudan bir etkiye maruz kalmaksızın kişilerin

[2] AİHS'nin 7. maddesinde "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesi, 10. maddesinde "düşünceyi ifade etme özgürlüğü", 14. maddesinde de "eşitlik" ilkesi düzenlenmiştir.

[3] Kararın 49 numaralı paragrafı.

[4] 22-29. paraf

salt sözleşmeye aykırı olduğu gerekçesiyle ulusal yasayı Mahkemeye şikayet edemeyecekleri hatırlatılmıştır^[5].

Ancak Akçam davasında çeşitli olgulardan hareketle, başvuranın doğrudan etkiye maruz kaldığı sonucuna varılmıştır. Mahkemenin mağdurluk sıfatının oluşması noktasında dayandığı bu olguların temelinde, başvuran hakkında açılmış olan soruşturmaların olduğu anlaşılmaktadır. Başvuran hakkında takipsizlik kararı verilmiş olsa bile, şüpheli olarak savunmasının alınmış olması, her an yeni bir suç duyurusuna muhatap olabileceği ihtimalinin bulunması, basında çıkan lekeleyici haber ve yorumlar, kamuoyunda adının vatan hainine çıkarılmış olması gibi olguların; başvuran üzerinde hem kaygı ve endişe meydana getirebileceği, hem de akademik çalışmalarında kendini sınırlamaya yol açabileceği Mahkemece öne sürülmüştür^[6].

Ayrıca, Hükümet tarafından yapılan, “2008 değişikliğinden sonra getirilen izin sistemi sayesinde soruşturma izni verilen vakaların bir hayli az olduğu” yönündeki savunmaya, mahkemenin yaklaşımı “sıfır tolerans” biçiminde olmuştur. Yani Mahkeme, örneğin yüzde bir dosyada izin verilse bile, o bir dosyanın varlığını tartışmaya açmıştır^[7]. Bu çerçevede, siyasi iradenin başka bir konjunktürde, sözkonusu Akçam olayı gibi durumlarla karşılaştığında cömertçe izin verebileceğinden bahisle “izin sisteminin” sorunu çözmeye yetmeyeceği ifade edilmiştir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Mahkeme, başvurucunun mağdur statüsünün olmadığı yönündeki Hükümetin ön itirazını reddetmiş, Sözleşmenin 10. maddesi kapsamındaki ifade özgürlüğü hakkının kullanımına yönelik bir müdahale bulunduğu kanaatine varmıştır. Bu kanaatin ardından, işin esasına girilerek sözkonusu müdahalenin Sözleşmenin 10/2. maddesindeki şartları taşıyıp taşımadığı, özellikle kanunilik ilkesi bağlamında değerlendirilmiştir.

[5] 66. paraf. Aşağıda da değineceğimiz bu konuda AIHM'nin “doğrudan etki” ölçütünü geniş yorumladığını şimdiden belirtmek isteriz. Örneğin eşcinsel faaliyetleri yasaklayan ceza hükmünü Mahkemeye şikayet eden eşcinsel bir başvurucunun başvurusuna karşı İrlanda hükümeti, bu cezai hükümlerin başvurana uygulanmaması nedeniyle mağdurluk sıfatına ilişkin itirazda bulunmuş ise de, Mahkeme, başvuranın eşcinsel kimliğe sahip olmasını “doğrudan etki” için yeterli görmüştür: “Başvurucu, cezai bir soruşturmaya veya kovuşturmaya tabi tutulmuş olmamasına rağmen, şikayet ettiği yasa hükümlerinden doğrudan etkilenmiştir; çünkü eşcinsel yönelimi nedeniyle, rızası bulunan yetişkin erkeklerle cinsel ilişkide bulunmaktan caydırılmıştır.” Norris/İrlanda, başvuru no: 10581/83, 26 Ekim 1988, paraf. 29 için bkz. www.aihm.anadolu.edu.tr

[6] 69. paraf.

[7] “Mahkeme Hükümetin Adalet Bakanlığınca izin verilen vakaların doğası veya konusunu açıklamadığını kaydeder.” (77. paraf)

b. İhlal Kararı

Mahkeme, kanunilik ilkesinin açıklık, kesinlik ve belirlilik yörüngesinde takip edilmesini önermektedir. Bu prensipler karşısında 301. maddedeki “Türk Milleti” kavramını öngörülebilirlikten uzak gören Mahkemeye göre, bir suçun pasif sujesi olarak “Türk Milleti” terimi bir kişinin davranışlarını 301. maddeye göre düzenleyebilmesine ve bir eyleminin bu madde karşısındaki durumunu öngörebilmesine elverişli değildir. Hatta Mahkeme 301. maddedeki terimlerin tamamını “çok geniş ve belirsiz” bulduğunu kaydetmiş, bu durumun ifade özgürlüğü hakkının kullanımına yönelik sürekli bir tehdit oluşturduğunu, kişilerin hareketlerinin sonuçlarını öngörme imkânını ortadan kaldırdığını belirtmiştir^[8].

Ayrıca soruşturma izni kurumunun ülke siyasetinin kaderiyle ilgili bir durum olduğu imâ edilerek, iktidarların yorumunun bugünden yarına değişebileceği gerçeği karşısında, yasal kısıtlama girişimlerinin mutlak koruma sağlamadığı tekrar ifade edilmiştir^[9].

Netice itibarıyla, TCK'nın 301. maddesi “Mahkemenin yerleşik içtihatlarının gerektirdiği yasa niteliği ile bağdaşmadığından”^[10], Türkiye'nin Sözleşmenin 10. maddesini ihlâl ettiği belirlenmiştir^[11]. Fakat bu karar, Mahkeme için yeni bir içtihat kapısı açmamaktadır, zira bazı başka içtihatlarda da gerek muhtemel

[8] 91 ve 93. paraf.

[9] 94. paraf. Öte yandan soruşturma izninin hem yargı bağımsızlığına aykırılık gösterdiği, hem de kaynağını anayasadan almayan bir çeşit yargı yetkisi olduğu gerekçesiyle yapılan itiraz iptal davasında Anayasa Mahkemesi, 7 Mayıs 2009 tarih ve 2009/25-57 sayılı kararında “itiraz konusu kuralla ülkenin politik çıkarları nedeniyle maddede düzenlenen suçtan dolayı soruşturma yapılması Adalet Bakanının talebine bağlı tutulmuştur. Adalet Bakanı'na tanınan bu yetki, yargısal değerlendirmeden ziyade Devlet ve toplum yararı açısından bir takdir yetkisinin kullanılmasıdır.” gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir. (kararın tüm metni için bkz. www.anayasa.gov.tr)

[10] Maddenin şu veya bu fıkrası değil, tamamı Sözleşmeye aykırı bulunmuş olmasına rağmen, aslında 301. maddenin ilk iki fıkrasının ihlâl edici olduğunun kastedildiği anlaşılmaktadır.

[11] Başvuranın aykırılık iddiasında bulunduğu Sözleşmenin 7 (kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi) ve 14. (eşitlik ilkesi) maddeleri yönünden ihlâl tespit edilmemiştir.

mağdurluk olgusuna^[12], gerekse normatif düzlemde aykırılık tespitine^[13] rastlamak mümkündür. AİHM, adeta uluslarüstü bir Anayasa Mahkemesi gibi bir yaklaşımla, bir kanun hükmünün hukuka (Sözleşmeye) aykırılığını tespit etmiş gibi görünmekte ise de, bu ve bunun gibi kararlarda muhtemel mağdurluk varsayımından hareketle işin esasına girmiştir.

Dolayısıyla Mahkeme, 301. madde üzerinde soyut bir inceleme yapmamış, sözkonusu düzenleme nedeniyle başvuranın başına gelenleri tek tek sıralamış, maruz kaldığı ve kalabileceği sıkıntıları vurgulayarak, “somut tehlike” açısından gerekçe arayışında olmuştur. Bu durumda AİHS'nin 34. maddesinde tasvir edilen mağdur kavramından biraz fazla, ama doğrudan soyut norm denetimi isteyen “actio popularis” kişisinden biraz az bir suje olarak “muhtemel mağdurluk” sıfatı karşımıza çıkmaktadır. O halde, herhangi bir kişi, herhangi bir normun Sözleşmeye aykırılığının tespitini istemeyecek, fakat bir düzenlemeden olumsuz etkilenmesi muhtemel kişi veya kişiler, başkaca bir iç hukuk yoluna gerek olmaksızın o düzenlemeyi AİHM önüne taşıyabilecektir.

[12] Klas ve diğerleri v. Almanya davasında başvuranın, o tarihte yeni çıkan telefon dinleme kanunu kapsamında kendisinin dinlenme olasılığı bulunduğu ve kanunun keyfi dinlemelere karşı korumadığı iddiası incelemeye değer bulunarak işin esasına girilmiş ise de sonuçta yeterli güvence bulunduğu gerekçesiyle red kararı verilmiştir. Campbell ve Cosans v. Birleşik Krallık davasında ise başvuranlar, çocuklara dayak atma yetkisi veren disiplin hukuku kuralının müşterek çocuklarının kötü muameleye maruz kalma tehlikesini orta çıkardığını iddia etmişler ve bu iddia da somut bir zarar olmasa da incelemeye değer bulunarak, sonuçta ihlal kararı verilmiştir. Keza Dudgeon v. Birleşik Krallık davasında da rızaya dayalı olsa da homoseksüel ilişkiyi cezalandıran kanun hükmünü soyut bir biçimde dava eden bir homoseksüelin başvurusunu kabul eden Mahkeme, ihlalin oluştuğunu tespit etmiştir. Yine Open Door ve Dublin Well Woman v. İrlanda davasında İrlanda dışındaki kürtaj kliniklerinin isim ve adreslerinin doğum yapma yaşına gelmiş kadınlara verilmesini engelleyen bir mahkeme emrinin mağduru olduklarını iddia eden iki sivil toplum örgütünün davası da sırf bu kadınların çocuk doğurma yaşında olmalarından ötürü, bu mahkeme kararından olumsuz etkilenebilecekleri gerekçesiyle kabul edilmiştir. (kararların çeviri metni için www.aihm.anadolu.edu.tr; bu kararları konu alan bir inceleme için “Muhtemel Mağdurluk ve Taner Akçam kararı üzerine birkaç tespit”, ELBAN Hasan Kemal, <http://aihmgunlugu.blogspot.com/2011/10/muhtemel-magdurluk-ve-taner-akcam-karar.html>)

[13] Bu bağlamda akla gelen ilk karar Ünal Tekeli v. Türkiye kararıdır. Bu davada başvuran, Medeni Kanun gereğince kocasının soyadını kullanmak zorunluluğuna rağmen, evlenme öncesi soyadını münhasıran kullanmak isteğinin iç hukukta reddedilmesini dava etmiştir. AİHM, 16 Aralık 2004 tarihli kararında kadının kendi soyadı ile birlikte veya yalnızca kocasının soyadını taşımak zorunda olmasını öngören Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesini cinsiyet ayrımcılığı ile malul bularak Sözleşmenin ayrımcılık yasağını düzenleyen 14. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. (AİHM 4. Dairesinin 16 Aralık 2004 tarihli 29865/96 başvuru numaralı kararının muhtevasına ve değerlendirilmesine ilişkin olarak bkz. “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Tarafından Bir Kanunun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Aykırı Bulunması Halinde Uygulanacak Normun Tespiti, Türk Medeni Kanununun 187'nci ve Harçlar Kanununun 28/1-A Maddesi Örneği”, YILMAZ Yavuz, Adalet Dergisi, Mayıs 2010, sayı 37, s. 50-67)

II. 301

1. Adlandırma Üzerine

Bu bölümün başlığını “301”den ibaret kılmamız, zahmetten uzak durmayı murad edişimizden değil, 301. maddenin TCK'dan taşmasına dikkat çekmek içindir. Bazı yasalar; sosyal, siyasi veya konjonktürel etkilerle tarihe, topluma ve kamuoyuna mâl olurlar. Artık o hüküm, hukukun normatif kalıpları içinde falanca kanunun, falanca maddesi olarak isimlendirilmez; o hüküm, içinde bulunduğu kodun da önüne geçen kendine has bir külliyat ve cesametle var olur. Türk Ceza Kanunu'nun 301. maddesi de, bir ceza normu olmanın ötesinde, birçok sosyal, siyasi, felsefi tartışmanın, bu tartışmaların temelinde yer alan ideolojik sembollerin bir göstergesi, çağıranı, çağrıştırıcı haline gelmekle, cins isim niteliğine bürünmüştür. Bundan böyle sadece “301” demekle yetinsek yeridir, ne ki son tahlilde hukuk disiplinine ait bir inceleme yapmakta olduğumuzdan, çalışmamızda bu normu koda uygun şekilde ifade etmeye devam edeceğiz.

2. Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin Kurum ve Organlarını Alenen^[14] Aşağılama Suçunun Kronolojisi

a. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu

Bu suç, mülga 765 sayılı TCK'nın “Cürümler” kitabının, “Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler” başlıklı birinci babının, “Devlet kuvvetleri aleyhinde cürümler” başlıklı ikinci faslında; 159. maddede düzenlenmiş idi. 765 sayılı TCK'nın yürürlüğe girdiği 1 Mart 1926 tarihinden, yürürlükten kalktığı 1 Haziran 2005 tarihine kadar 7 kez değişiklik gören^[15] maddenin son şekli şu şekildeydi:

“Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisini, Hükümetin manevi şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin askeri veya emniyet muhafaza kuvvetlerini veya Adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif edenler altı aydan üç seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

[14] 5237 sayılı TCK'nın 301. maddesinin başlığında “alenen” ibaresi yer almamakta, suç tipinin tarif edildiği birinci ve ikinci fıkralarda “alenen aşağılamak” belirtilmektedir. Bu suçun adının ...alenen aşağılama olduğu düşüncesiyle madde başlığının hatalı olduğu kanısındayız. Çünkü, aleniyet bu suçun bir unsuru olup, failin eylemini alenen ifa ettiği kastıyla hareket etmesi ve bu failin alenen işlenmesiyle birlikte suç oluşur. (SANCAR Türkan Yalçın; Türklüğü, Cumhuriyeti, Meclisi, Hükümeti, Adliyeyi, Bakanlıkları, Devletin Askeri ve Emniyet Muhafaza Kuvvetlerini Alenen Tahkir ve Tezyif Suçları; Ankara 2006, s. 181.)

[15] Yapılan değişikliklerin içeriği ve anlamı için bkz. SANCAR, age, s. 46 vd.

Birinci fıkrada beyan olunan cürümlerin irtikabında muhatap sarahaten zikredilmemiş olsa bile onlara matufiyetinde tereddüt edilmeyecek derecede karineler varsa tecavüz sarahaten vukubulmuş addolunur.

Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına veya Büyük Millet Meclisi Kararlarına alenen sövenler 15 günden 6 aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Türklüğü tahkir yabancı memlekette bir Türk tarafından işlenirse verilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır.

Birinci fıkrada sayılan organları veya kurumları tahkir ve tezyif kastı bulunmaksızın, sadece eleştirmek maksadıyla yapılan yazılı, sözlü veya görüntülü düşünce açıklamaları cezayı gerektirmez.”

Ayrıca 765 sayılı TCK'nın 160. maddesi gereğince bu suçun soruşturulması Adalet Bakanlığının iznine tabi kılınmıştır.

b. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

b.1. 1 Haziran 2005'te yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nın “Özel Hükümler” kitabının, “Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler” başlıklı dördüncü kısmının, “Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar” başlıklı üçüncü bölümünde; 301. maddede öngörülen suça ilişkin düzenlemenin ilk hali şu biçimdeydi:

“Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisini alenen aşağılayan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini, Devletin yargı organlarını, askeri veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Türklüğü aşağılamanın yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.

Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.”

301. madde bu haliyle yaklaşık üç sene uygulanmıştır. Önceki yasadaki farklı olarak soruşturma izni sistemi kaldırılmış, korunan hukuksal değerler arasında ise “Bakanlıklar” sayılmamıştır. Eleştirinin suçu ortadan kaldırması hükmü muhafaza edilirken, yabancı ülkede Türk vatandaşı tarafından suçun işlenmesi, ağırlatıcı sebep olarak varlığını sürdürmüştür.

b.2. 5237 sayılı TCK'nın 301. maddesi, 8 Mayıs 2008'de yürürlüğe giren 5759 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun sayesinde köklü bir tadilata uğramıştır. Halen cari olan bu son değişiklikle madde şu şekle kavuşmuştur:

“Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ve Devletin yargı organlarını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Devletin askeri veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.

Bu suçtan dolayı soruşturma yapılması, Adalet Bakanının[16] iznine bağlıdır.”

Görüldüğü üzere, yapılan değişikliklerle suçun işlendiği yer yabancı ülke olsa da ağırlatıcı sebep olmaktan çıkmış, suçun cezası tüm değerler bakımından altı aydan iki yıla kadar olmuş, yeniden soruşturma izni sistemi getirilmiş ve nihayet Türklük yerine “Türk Milleti”; Cumhuriyet yerine de “Türkiye Cumhuriyeti” değerleri konulmuştur.

Şüphesiz bu değişiklikler, uluslararası arenada itibarımızın yükseltilmesi, AİHM nezdindeki davalarda ihlal kararlarının azalması ve 301. maddenin kamuoyunu meşgul etmesinin önüne geçilmesi gibi amaçlara matuftu.

b.2.1. (Soruşturma izni sistemine geri dönülmesi hakkında) Soruşturma izni sistemine dönülmesini kaçınılmaz kılan, uygulamanın 301. madde konusunda oldukça muhafazakar ve hatta alıngan olmasıydı. Adalet Bakanlığı verilerine göre 8 Mayıs 2008'den 31 Mayıs 2012'ye kadar 301. maddeden soruşturma izni talebiyle Bakanlığa 1952 dosya gönderilmiş, bunlardan sadece 105 tanesine soruşturma izni verilmiştir^[17]. Şu halde, eğer izin sistemi getirilmiş olmasaydı, bu süreçte yüzlerce belki binlerce kişi şüpheli hatta sanık olabilecek, bunlardan bir kısmı şimdi özgür bir bireyken, o vakit sabıkalı bir kişi konumuna düşebilecekti.

AİHM ve Yargıtay içtihatları ile Adalet Bakanı'nın istikrarlı red kararlarına rağmen halen uygulamada, içinde devlet-millet geçen hemen her aşağılama fiilinde soruşturma izni talep edildiği görülebilmektedir^[18]. Üstelik kimi zaman soruşturma izni istenmeden evvel yakalama kararı gibi tedbirlere başvurulmakta, ilgilinin şüpheli sıfatıyla savunması alınmaktadır. Tıpkı yukarıda ayrıntılarıyla yer verilen “Akçam v. Türkiye” kararında olduğu gibi artık o saatten sonra soruşturma izni verilme ya da doğrudan takipsizlik kararı verilse bile AİHS'nin 10. maddesi çoktan ihlal edilmiş olacaktır.

Ne yazık ki, Türkiye Cumhuriyeti Devletine, askerine, emniyetine, milletine ilişkin basın yoluyla ifade edilen düşünce açıklamalarında, bazen

[16] 765 sayılı TCK'da Adalet Bakanlığı'na ait olan izin yetkisi, 5237 sayılı TCK'da Adalet Bakanı'nın yedindedir.

[17] Bkz. Ek tablo-1. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün web sitesinden ulaşılabilecek olan bu istatistikler çalışmamızın sonuna ekli tablolardan izlenebilir.

[18] Örneğin alkollü bir kimsenin, kendine trafik cezası kesmek isteyen polisler hitaben Devleti, emniyeti de içine katarak sövmesi; bir toplantı veya gösteride “katil devlet, faşist devlet” gibi sloganlar atılması; Başbakanı, bakanlara, milletvekillerine yönelik hakaretler; sanığın savunma ifadesinde veya dilekçesinde mahkeme heyetine hakaret etmesi; bir köşe yazısında belli bir davanın hakimlerine yönelik aşağılayıcı ifadeler... gibi durumlarda dahi 301. maddeden soruşturma açıldığına tanık olmak zor değildir.

uygulamacılarımız kanunla korunan hukuksal değerle kendilerini özdeşleştiren bir tutum sergilemekte, 301. maddenin şu veya bu kişi ya da şu veya bu olayla ilgili değil, Devlet dediğimiz organizasyonun çeşitli siyasi (millet, cumhuriyet, hükümet, meclis), adli (yargı organları) ve idari (emniyet ve askeri teşkilat) görünümünün kamu düzeni ve kamu yararı için korunması ile ilgili olduğu gerçeğini gözardı etmektedirler. Bu bağlamda özellikle kolluk görevlileri ile kişiler arasındaki münakaşaların hemen 301 dosyasına dönüşüverdiği, kolluk fezlekesinin soruşturma iznine irca edildiği görülmektedir. Halbuki bu gibi dosyaların kahir ekseriyetinde sorun, o polisle o şüpheli arasında olup; büyük olasılıkla kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret isnadı sözkonusudur.

Ayrıca 301. madde ile korunan herhangi bir kurumun alenen aşağılanması biçiminde tezahür eden eylem, eleştiri amacıyla yapılmış ise suç oluşmayacaktır. Aslında Anayasamızda ifade edilen “insan haklarına saygılı demokratik hukuk devleti” çatısı altında, 301/4. madde olmasa bile eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmazdı. Ne var ki, kanun koyucu böyle bir düzenleme yapmaya biraz da uygulamanın anlattığımız tutumu nedeniyle itilmiştir, mecbur kalmıştır^[19]. Nitekim Adalet Bakanlığı'nın 31 Mayıs 2012 itibarıyla son dört sene içinde soruşturma izni vermediği toplam 1717 dosyanın 591 adedi, ifadelerin eleştiri sınırları içinde kalması nedeniyle iade edilmiştir^[20].

b.2.2. (Kanunilik ilkesinin belirlilik alt başlığı hakkında) 301. madde-deki 2008 değişikliklerinde bir diğer dikkat çekici husus, kanunilik ilkesinin tahkim edilmesine yönelik çabadır. Maddenin ilk halinde korunan “Türklük” ve “Cumhuriyet” mefhumları; belirsizlikleri, keyfi uygulamaya ve yoruma açıklıkları yüzünden kanunilik ilkesine, dolayısıyla Anayasamızın 2, 25, 26, 38. maddeleri ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesine açıkça aykırılık teşkil etmekteydi. Hele madde gerekçesindeki neredeyse özcü/etnisit yaklaşımları^[21] da hesaba katarsak bu mefhumların varlığı ve uygulamadaki

[19] SANCAR, age, s. 222. Bu bağlamda Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun “Eleştirinin sert bir üslupla yapılması, kaba olması ve nezaket sınırlarını aşması, eleştirenin eğitim ve kültür düzeyine bağlı bir olgu ise de; kurumlar eleştirilirken görüş açıklama niteliğinde bulunmayan, küçültücü, aşağılayıcı ifadeler kullanılmamalı, düşünceyi açıklama sınırları içinde kalınmalı, başka bir anlatımla onların saygınlığını zedeleyici veya yok edici, varlık nedenini tartışılır hale getiren hareketlerden kaçınılmalıdır.” biçimindeki değerlendirmelerinin eleştiri kavramının tabiatıyla da, AİHM içtihatları ile de bağdaşır nitelikte olmadığı kanısındayız. (Ceza Genel Kurulu Kararı için, BAKICI Sedat-YEL Bakıcı Özgecan, İçtihadı Birleştirme ve Ceza Genel Kurul Kararlarıyla Türk Ceza Kanunu Ceza Muhakemesi Kanunu Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Ankara 2009, s. 372)

[20] Soruşturma izni verilmeyen dosyaların izahı için bkz. Ek-2.

[21] Maddenin ilk halinin gerekçesine göre, “Türklük deyiminden maksat, dünyanın neresinde yaşarsa yaşasınlar Türklere has müşterek kültürün ortaya çıkardığı ortak varlık anlaşılır. Bu varlık da Türk Milleti kavramından geniştir ve Türkiye dışında yaşayan ve aynı kültürün

motivasyon biçimleri insan hak ve özgürlükleri klasmanında büsbütün bir imaj kaybına yol açmaktaydı. Bu nedenle “Türklük” yerine “Türk Milleti”; “Cumhuriyet” yerine de “Türkiye Cumhuriyeti Devleti” kavramlarının tercih edilmesi ehven-i şer mucibince yerinde olmuş ve korunan değerler görece kurumsal/hukuksal kimliğe bürünmüştür.

AİHM'nin bu çalışmamıza konu içtihadından naklettiğimiz tespitleri nazara alındığında, yapılan bu değişikliklerin dahi sadre şifa olmadığı, kanunilik ilkesinin ihlalden kurtulunamadığı anlaşılmaktadır. Bir defa, adına Türk Milleti ya da başka bir şey dense de, uygulamada hala “Türklük” ile “Türk Milletinin” eş anlamlı değerlendirildiğine dair AİHM'nin saptamaları^[22] yersiz değildir. Öbür yandan Avrupa Birliği 2011 ilerleme raporunda 301. maddeden açılan dava sayısında belirgin bir azalma olduğu kabul edilmiş ise de, soruşturma sayısının çokluğu ifade hürriyeti açısından eleştirilmiştir^[23]. Keza Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserininin 27-29 Nisan 2011 tarihinde Türkiye'yi ziyaretini müteakip hazırladığı raporda da TCK'nın 301. maddesi işaret edilerek Türkiye'nin ifade hürriyetine ilişkin ihlalleri etkin bir biçimde önleme konusunda gerekli tüm tedbirleri almadığına ilişkin kaygıların devam ettiği ifade edilmiştir^[24].

İştirakçileri olan toplumlara da kapsar.” (ÖZGENÇ İzzet, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Ankara 2006, s.1074.

[22] 92. paraf.

[23] İlerleme raporuna göre “Başka bir önemli sorun ise, ifade özgürlüğü ihlallerine neden olan, mahkemeler ve savcılar tarafından mevcut yasal hükümlerin yorumlanmasında ve uygulanmasındaki orantısızlıktır. Basın savcıları dahil olmak üzere savcılarının, ifade özgürlüğünü etkileyen ceza yargılamalarını sınırlama gözetmeksizin başlatma hususundaki rolleri bilhassa önemli olup endişeleri artırmaktadır. TCK'nın 301. maddesine dayanan çok sayıda fezleke halen incelenmesi için savcılar tarafından Adalet Bakanlığına sunulmaktadır ve bu başvuruların çoğunda soruşturma izni verilmemektedir.” Avrupa Birliği Türkiye 2011 Düzenli İlerleme Raporunun tam metni Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinin www.abgs.gov.tr başlıklı web sitesinden edinilebilir.

[24] Raporda Komiser, “2008 yılında kabul edilen ve savcılığın her bir soruşturma için Adalet Bakanlığından ayrıca izin almasını gerektiren değişikliğin kalıcı bir çözüm olmadığı, benzer ihlallerin önlenmesi için tek çözümün Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ilgili standartlarının Türk hukuk sistemiyle bütünleştirilmesi olduğu” görüşünü ifade etmiştir. Raporun tam metni Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı'nın www.inhak.adalet.gov.tr başlıklı web sitesinde bulunmaktadır.

III. İHLAL KARARININ TÜRK HUKUK UYGULAMASINA OLASI ETKİLERİ

1. Anayasa'nın 90/son maddesi

“Söz konusu Akçam kararının hukukumuzda etkisi olmuş mudur, olacak mıdır, olmalı mıdır?” sorularına cevaplar ararken, ilkin Anayasamızın 90. maddesinin son fıkrasını hatırlamak gerekmektedir: “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi “usulüne göre yürürlüğe konulmuş” ve “temel hak ve özgürlüklere ilişkin” bir “milletlerarası andlaşmadır”. Anayasamızın adresini tarif ettiği bu Sözleşmenin “kararların bağlayıcılığı ve uygulanması” başlıklı 46. maddesinde, AİHM kararlarına göndermede bulunularak “Yüksek Sözleşmeci taraflar, taraf oldukları davalarda Mahkemenin kesinleşmiş kararlarına uymayı taahhüt eder” hükmü yer almaktadır.

O halde Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa İnsan Hakları hukukunun birer unsuru olan Sözleşmeye ve AİHM kararlarına özde bağlı kalmayı tercih edecektir^[25], hukuk devleti olmanın da zorunlu sonucu olarak, AİHM kararlarını tam tekmil yerine getirmelidir. Sözleşmenin 46. maddesinde, üye Devletlerin Mahkeme kararlarına uymayı taahhüt etmiş olduklarının da imza altına alınmış olmasını tekrar ifade edersek, üye Devletin AİHM kararlarını eleştirmek hakkının bulunmadığı, bu kararları uygulamaktan başka çare araması gerektiği anlaşılacaktır.

2. AİHM'nin Akçam kararı karşısında TCK'nın 301. maddesine ilişkin olarak Türk ceza yasamasının ve uygulamasının alabileceği pozisyonlar

a. Şu an itibarıyla uygulamanın 301. maddeyi ifade hürriyeti lehine yorumlamasını ilk yardım kabilinden diliyoruz. Özellikle maddenin eleştiriyi hukuka uygunluk sebebi olarak öngören üçüncü fıkrası, AİHM kararları ışığında daha sık uygulama alanı bulabilir. Gene, devletin kurum ve organlarını aşığılama

[25] Devletin Sözleşmeyle koyduğu iradesinin arkasında durmaması, Devletler hukukunun evrensel ilkesi “ahde vefa” kuralının çiğnenmesi anlamına gelecektir. Kaldı ki üye Devlet olarak Türkiye'nin daha ağır bedeller ödememek için ihlalin tekrarını önleme yükümlülüğü bulunmaktadır. (Bu konuda bkz. HAFIZOĞULLARI Zeki; “Türkiye Cumhuriyeti Devletin Taraf Olduğu İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinde Laiklik, Düşünce, Vicdan ve Din Hürriyeti”, Ankara Barosu Dergisi, sayı 2012/1, s. 172-173.

saikiyle söylenmemiş, kavgada, münakaşada, alkollüyen vs. sarf edilen sözlerin de en baştan 301. madde bağlamına alınmaması gerekmektedir. Böyle bir durumda soruşturmayla ve soruşturma iznine hacet kalmadan kovuşturmayla yer olmadığı kararı vermek yerine topu Adalet Bakanlığı'na atıp, soruşturma izni verilmemesini beklemek, İnsan Hakları karnemizin zayıflamasında ciddi bir rol oynadığı gibi, TCK'nın 301. maddesine muhalefet isnadına maruz kalanlar bakımından adalet duygusunun vicdanda yer etmesini de engelledebilmektedir.

b. AİHM'nin Sözleşmeye aykırı bulduğu bir kanun hükmünün, Mahkemenin anlayış ve yorumuna uygun hale getirilmesi ötelenemeyecek bir zorunluluktur^[26]. Her ne kadar AİHM'nin AİHS'ne üye ülke tarafından yapılan aykırı uygulamayı tespiti, iç hukuk hükmünün iptali sonucunu doğurmamakta ise de, üye ülkenin yasama, yürütme ve yargı organları Sözleşme hükümlerine göre hareket etmekle yükümlü olup, AİHS hükümlerinden birisinin ihlalinin AİHM tarafından saptanması halinde davalı Devletin ilgili yasayı hatta anayasa hükmünü değiştirmesi Sözleşmenin bir gereğidir^[27].

AİHM, TCK'nın 301. maddesini öngörülemezlik ile itham etmiştir. O zaman bu maddeyi kaldırmayacaksa bir kez daha değiştirmek lazımdır. Doğrusu, Mahkemenin ithamları yersiz ve haksız da değildir. Hakikaten 301. maddedeki belirsizlik hem suçun hukuki konusunda, hem de maddi unsurunda içkindir. Yasa koyucunun iradesi bu suç tipinin var olmaya devam etmesi yönünde olacaksa, hukuki değer bakımından daha somut kavramları ikame etmesi; millet, devlet, hükümet gibi ister istemez gayrimuayyen ve muhafaza edici yoruma açık terimlerden uzak durması gerekmektedir.

Suçun maddi unsuru bakımından ise, "aşağılamak" bir sorun olarak belirlemektedir. Bunun yerine hakaret etmek kelimesi düzenlenebilirdi, ki kanunun iradesini bu kelime daha ziyade karşıladı. Bilindiği üzere, önceki ceza yasamızda bu suç için "tahkir ve tezyif etmek" fiili öngörülmüştü. Aşağılamak, her iki kelimeyi de içeriyor gibi görünse de, kelimenin ilk çağrışımı "itibarını düşürmek" olsa gerektir^[28]. Hal böyle olunca önceki kanuna göre daha basit eylemler suç teşkil edebileceği gibi, her türlü eleştiri, "itibar düşürmek" olarak da algılanabilir. Zira her eleştiri, hele otoriteye yapılmışsa, şöyle-böyle aşağılama olabilir; en nihayetinde bir otoriteyi/yöneteni/buyurana eleştirmek o kurumun ontolojik kimliğine, eşdeyişle karizmasına hanel getirecektir. O yüzden

[26] TEZCAN Durmuş-ERDEM Mustafa Ruhan-SANCAKDAR Oğuz; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Ankara 2004, s. 69.

[27] GÖZÜBÜYÜK A. Şeref-GÖLCÜKLÜ A. Feyyaz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye Uygulaması, Ankara 2003, s. 22.

[28] Türk Dil Kurumu sözlüğünde kelimenin ilk anlamı "değerinden düşük göstermek" olarak görünmektedir. Mehmet Doğan'ın Büyük Türkçe Sözlüğünde de, ilk anlam olarak "değerini düşürmek, itibarını azaltmak" verilmiştir.

“aşğılamak” tabiri suçı anlatmaya yetmez. Bu kelimeyi muhafaza edeceksek kanuna “saik” hususunu eklemek, eğer değiştireceksek “hakaret” kelimesini ve eylemesini tercih etmek gerekmektedir.

Neyse ki Yargıtay, kanunun lafzına çok sıkı bağlanmayıp, ifade hürriyeti lehine olarak sözün matufiyeti veya özel kasıt gibi bir takım formüller üretebilmiştir. Ama mesele, Yargıtay'ın içtihatlarına ya da Adalet Bakanı'nın izin vermeyişine emanet edilmemeli, AİHM'nin de vurguladığı gibi belli/belirli, açık-seçik yasa yapılmalıdır.

Çünkü kanunilik ilkesinin temel prensiplerinden biri açıklık olup, bu prensip kanun koyucunun norm yaratırken, cezai yönden meşru olan ile olmayanın kesin olarak ayırd edilebilmesi için, kanuni tipi açık ve belirgin bir biçimde ortaya koymasını ifade eder. Bir kanunun belirgin olmayışı eşitlik hakkı ve “isnadın bildirilmesi” ilkesini tehlikeye sokar^[29].

c. Soruşturma/kovuşturma merciinin Anayasa'nın 90. maddesi delaletiyle doğrudan doğruya AİHM'nin Akçam kararına atıfta bulunarak, 301. madde iptal edilmiş gibi davranıp takipsizlik/beraat kararı vermesi ise mevcut hukuk sistemimiz içinde mümkün görünmemektedir. Yani, “artık 301. madde iptal edilmiş sayılır” düşüncesiyle karar verilemez, ama AİHM içtihadındaki değerlendirmelerden ilhamla mümkünse düşüncüyü açıklama özgürlüğü, karara gerekçe kılınabilir.

Öbür yandan, yapılacak bir Anayasa değişikliğiyle AİHM'nin bir kanun hükmünün varlığını Sözleşmeye aykırı bulmasının, iç hukukumuzda doğrudan sonuç doğurması sağlanabilir. Yani Anayasa Mahkemesi'nin bir kanun hükmünü iptal etmesi gibi hemen ve kesin sonuç doğuracak bir düzenleme yapılması gündeme alınmalıdır. AİHM, Sözleşme ile korunan evrensel içerikli temel hak ve özgürlükler bağlamında yargılama yaptığına göre, bu önerimiz ürkütücü görülmemelidir; sonuçta bütün yasalarımız değil, sadece temel hak ve özgürlük sahasındaki yasalarımız ulusüstü bir mahkemeye denetlenecektir. Hukuk Devleti noktasında bu bir zaaf değil, kazanım olarak kabul edilmelidir.

d. 301. maddenin somut norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesi'nin önüne getirilmesi de mümkündür. Görülmekte olan bir davadan itirazen gelen iptal başvurusunda Anayasa Mahkemesi'nin 301. maddeyi o davanın sevkini sağlayan kısmı ile sınırlı kalmak üzere yani kısmen Anayasa'ya aykırı bulması ihtimal dahilindedir. Böyle bir davada Anayasa Mahkemesi'nin AİHM'nin Akçam kararını bir veri olarak kabul etmesi şart olup, buna aykırı bir yorum geliştirmesi yanlış olacak, hatta varlık sebebine zıt düşecektir.

[29] TOROSLU Nevzat, Ceza Hukuku, Ankara 2005, s. 34.

SONUÇ YERİNE

Ceza hukuku, suç sayılan eylemlere kışkırtmaları cezalandırırken çok duyarlı olmak, “suçların yasallığı ilkesi”ni çiğnememeye özen göstermek zorundadır. Bu ilke birey özgürlüğünün güvencesi, ceza hukukunun temelidir. Bu yüzden insan hakları bildirilerine, anayasalara girmiştir. Bu ilkenin somut izdüşümlerinden biri de, ceza hükümlerinin açık, belirgin, kesin olmaları, örtülü, gri, belirsiz, mat, değerlendirici ve görece olmamalarıdır. Bu tür sözcüklere yer verilmemelidir. Bu bir alt ilkedir. Bu alt ilkeye uyulmazsa, hem suçların yasallığı ilkesi ve hem de düşünce özgürlüğü sinsice, kurnazca, dolanlı yolla çiğnenmiş olur. Böyle bir hukuk, kendi örgülü saçlarına tutunarak bataklıktan çıktığını söyleyen Baron Von Munchhausen'ın mantığıyla işleyen bir hukuktur^[30].

EK TABLO-1

31/05/2012 itibariyle soruşturma izni istemli fezlekelerin akıbeti (08/05/2008-31/05/2012 tarihleri arası)				
2008 Yılında Gelen Dosya Sayısı	559	Toplam 1952		
2009 Yılında Gelen Dosya Sayısı	518			
2010 Yılında Gelen Dosya Sayısı	403			
2011 Yılında Gelen Dosya Sayısı	324			
2012 Yılında Gelen Dosya Sayısı	148			
Yapılan İşlemler	İzin Verilen		İzin Verilmeyen	
	Dosya Sayısı	Sanık-Şüpheli Sayısı	Dosya Sayısı	Sanık-Şüpheli Sayısı
Basın Yoluyla İşlenen Suçlarda	35	44	367	507
Aleni Hakaret Yoluyla İşlenen Suçlarda	70	87	1350	1990
Toplam	105	131	1717	2497

[30] Yargıtay eski Başkanı Sami Selçuk'un 6 Eylül 1999 tarihli Adli yıl açılış konuşmasından. (<http://www.belgenet.com/belge/yargitay99-2.html>)

Soruşturma İzni Verilen Dosya Sayısı	105
Soruşturma İzni Verilmeyen Dosya Sayısı	1717
İşlemsiz Kaydı Kapanan Dosya Sayısı	56
İşlemleri Devam Eden Dosya Sayısı	74
Toplam Dosya Sayısı	1952

Ek-2: Soruşturma izni verilmeyen dosyaların izahı (8/5/2008-31/5/2012 tarihleri arasında)

Suçun işleniş şekli:	Dosya sayısı	Şüpheli/sanık sayısı
Alenen	1350	1990
Basın yoluyla	367	507
	+	_____
Genel Toplamı	1717	2497

Suç duyurusunda bulunan merci durumuna göre:	
Cumhuriyet Başsavcılıklarınca resen başlatılan	: 1670
Genelkurmay Başkanlığınca bildirilen	: 37
Jandarma Genel Komutanlığınca bildirilen	: 7
Yargıtay Başkanlığınca bildirilen	: 1
Yüksek Seçim Kurulunca bildirilen	: 1
Sağlık Bakanlığı	: 1

Suç tarihi 01/06/2005 tarihinden önce olan dosyaların sayısı: 162

Suç tarihi 01/06/2005 ilâ 08/05/2008 tarihleri arası olan dosyaların sayısı: 657

Suç tarihi 08/05/2008 tarihinden sonra olan dosyaların sayısı : 898

İzin verilmeyen dosyalarda verilmeme kriterleri:

Eleştiri sınırında kalması-ifade özgürlüğü	: 591
Genel hükümler-eylemin başka bir suç oluşturması	: 1030
Akıl hastalığı	: 28
Yeniden düşünce bildirmeme	: 1
İfadenin suç teşkil etmemesi	: 35
Aleniyet unsurunun bulunmaması	: 3
Dava açma süresinin geçmesi	: 1
Anayasa Mahkemesi kararına istinaden	: 21
Sözün tehevüren-rastgele söylenmesi	: 7

KAYNAKÇA

BAKICI Sedat-YEL Bakıcı Özgecan; İçtihadı Birleştirme ve Ceza Genel Kurul Kararlarıyla Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Ankara 2009.

DOĞAN D. Mehmet; Büyük Türkçe Sözlük, 15. Baskı, 2001.

ELBAN Hasan Kemal; "Muhtemel Mağdurluk ve Taner Akçam kararı üzerine birkaç tespit", www.aihmgunlugu.blogspot.com/2011/10/muhtemel-magdurluk-ve-taner-akcam-karar.html

GÖZÜBÜYÜK A. Şeref-GÖLCÜKLÜ A. Feyyaz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye Uygulaması, Ankara 2003.

HAFIZOĞULLARI Zeki; "Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Taraf Olduğu İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinde Laiklik, Düşünce, Vicdan ve Din Hürriyeti", Ankara Barosu Dergisi, sayı 2012/1.

ÖZGENÇ İzzet; Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Ankara 2006.

SANCAR, Türkan Yalçın; Türklüğü, Cumhuriyeti, Meclisi, Hükümeti, Adliyeyi, Bakanlıkları, Devletin Askeri ve Emniyet Muhafaza Kuvvetlerini Alenen Tahkir ve Tezyif Suçları; Ankara 2006.

ŞİRİN Tolga; "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi -İkinci Daire- Altuğ Taner Akçam-Türkiye Kararı" (Çeviri), Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi, sayı 3.

TEZCAN Durmuş-ERDEM Mustafa Ruhan-SANCAKDAR Oğuz; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Ankara 2004.

TOROSLU Nevzat; Ceza Hukuku, Ankara 2005.

YILMAZ Yavuz; "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Tarafından Bir Kanunun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Aykırı Bulunması Halinde Uygulanacak Normun Tespiti, Türk Medeni Kanununun 187'nci ve Harçlar Kanununun 28/1-A Maddesi Örneği", Adalet Dergisi, Mayıs 2010, sayı 37.

www.aihm.anadolu.edu.tr

www.anayasa.gov.tr

www.abgs.gov.tr

www.belgenet.com/belge/yargitay99-2.html

www.cigm.adalet.gov.tr/istatistik/istatistik.html

www.inhak.adalet.gov.tr

www.tdkterim.gov.tr/bts/